

Лупенко Ю. В.,

аспірантка Науково-дослідного фінансового інституту
Академії фінансового управління Міністерства фінансів України,
головний спеціаліст відділу правозастосування, контролю
та фінансового моніторингу на ринку цінних паперів
Житомирського територіального управління
Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ: НАСЛІДКИ АКЦІОНЕРНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Проаналізовано сучасну тенденцію до зменшення кількості вітчизняних акціонерних товариств. Розглянуто причини неможливості багатьох вітчизняних акціонерних товариств подолати бар'єр, встановлений нормами Закону України «Про акціонерні товариства». Висвітлено порядок здійснення процедури перетворення акціонерних товариств в інші організаційно-правові форми відповідно до вимог чинного законодавства про цінні папери.

Ключові слова: корпоративна реформа, акціонерне товариство, зменшення, перетворення, організаційно-правова форма, Закон «Про акціонерні товариства», порядок, дематеріалізація, товариство з обмеженою відповідальністю.

Метою статті є аналіз сучасної тенденції зменшення кількості вітчизняних акціонерних товариств шляхом їх реорганізації в інші організаційно-правові форми як наслідок акціонерної реформи в Україні, визначення причин виникнення такої тенденції та розгляд порядку здійснення процедури перетворення акціонерних товариств у відповідності до вимог чинного законодавства про цінні папери.

Головною та актуальною подією на сучасному ринку цінних паперів в Україні є впровадження норм Закону України «Про акціонерні товариства» (далі – Закон), яке не залишає байдужим усіх, хто має стосунок до вітчизняного фондового ринку.

У науковому світі іноді Закон називають акціонерною або корпоративною реформою, оскільки 30 квітня 2009 р., коли він набрав чинності, почався відлік дворічного перехідного періоду, відведеного для акціонерних товариств в Україні з метою впровадження ними суттєвих змін в системі корпоративного управління, а також у їх відносинах з акціонерами, кредиторами й інвесторами¹.

Взагалі реформа (від лат. *reformo*) – це перетворення, яке вводиться законодавчим шляхом. Насамперед це процес перетворення держави, який розпочинається владою у зв'язку з його необхідністю. Кінцева мета будь-якої реформи – закріплення та оновлення державних основ, що не завжди має наслідком покращання рівня життя, скорочення державних видатків та навпаки – збільшення доходів².

---

¹ Ukrainian Parliament Passes the Law of Ukraine on Joint Stock Companies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bakernet.com.

² [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ru.wikipedia.org.

Згідно з вимогами ст. 5 Закону акціонерні товариства за типом поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства. Закон також зобов'язує наявні акціонерні товариства привести свою організаційно-правову форму у відповідність до Закону протягом двох років, а саме – до 30 квітня 2011 р.³

Законом було визначено, що акції вітчизняних акціонерних товариств повинні існувати виключно в бездокументарній формі з 30 жовтня 2010 р.

Законом України “Про акціонерні товариства” зі змінами, внесеними Законом України від 03.02.2011 № 2994-VI⁴, продовжено термін переведення акції в бездокументарну форму існування до 30 квітня 2011 р.

Неможливо залишити поза увагою той факт, що процедура дематеріалізації випуску акцій і взагалі їх існування в бездокументарній формі є непосильною для багатьох вітчизняних акціонерних товариств, оскільки потребує значних витрат як з боку емітентів, так і з боку власників акцій.

Акціонерна реформа зацікавила багатьох науковців, насамперед питання корпоративної реформи досліджувалося М. Бурмакою, О. Вісник, В. Галасюком, С. Грудницькою, В. Поворознюком, А. Смитюхом, Н. Шапран та ін.

Проте поза увагою дослідників залишилося питання зменшення кількості акціонерних товариств в Україні як наслідок корпоративної реформи та аналіз справжніх причин виникнення цього явища.

Практика впровадження нового акціонерного законодавства в життя акціонерних товариств показала, що приведення діяльності закритих та відкритих акціонерних товариств у відповідність до положень Закону є тривалим та складним процесом, пов'язаним зі зміною форми існування акцій з документарної на бездокументарну, проведенням численних загальних зборів акціонерів, реєстрацією дій щодо приведення діяльності акціонерних товариств у відповідність до Закону в Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – Комісія) насамперед щодо заміни свідоцтва про реєстрацію випуску акцій, перереєстрацію документів в інших органах державної влади.

Неможливо залишити поза увагою той факт, що реформа впроваджувалася в реальне акціонерне життя досить тяжко і свідченням тому є перехідний період до норм Закону, визначений законодавчо терміном у два роки.

Незважаючи на доволі прогресивний характер Закону та його відповідність європейським стандартам (за неофіційною інформацією, при розробці Закону передусім вивчалось регулювання цього питання у Франції та Польщі), він не в змозі зменшити деякі об'єктивні складнощі у діяльності акціонерних товариств, зокрема:

- складний порядок прийняття рішень, віднесених до виключної компетенції загальних зборів;

---

³ Про акціонерні товариства : закон України від 17.09.2008 № 514-VI.

⁴ Про внесення змін до Закону України “Про акціонерні товариства” щодо вдосконалення механізму діяльності акціонерних товариств : закон України від 03.02.2011 № 2994-VI.

- розкриття значного обсягу інформації про товариство;
- витрати на ведення реєстру власників іменних цінних паперів, звітування перед Комісією та проведення загальних зборів;
- розпорошеність статутного капіталу товариства і, відповідно, більша ймовірність стати жертвою рейдерів⁵.

Оцінюючи повільність впровадження акціонерної реформи в життя вітчизняного фондового ринку, голова Комісії Д. Тевелев зазначав: “Щось міняти, перебудувати завжди складно, перш за все психологічно. Багато акціонерних товариств, багато емітентів цінних паперів вирішили, що це чергова кампанія, яка швидко закінчиться і не буде доведена до завершення, тому вирішили “лягти на дно”, почекати, що буде, і не вчиняти ніяких дій. Деяким компаніям просто не вистачило розуміння, вмінь, звичайної юридичної грамотності, щоб провести швидко і якісну зміну”.

Крім того, на думку Голови Комісії, небажання дуже великої кількості компаній переходити на новий закон є наслідком великої приватизації 1990-х років, коли ваучерна приватизація створила маленькі підприємства з великою кількістю акціонерів⁶.

Як зазначає головний спеціаліст відділу юридичної експертизи проектів нормативно-правових актів юридичного департаменту Комісії П. Боченко, перед акціонерними товариствами постає альтернатива: змінити найменування з відкритих та закритих на відповідно публічні та приватні акціонерні товариства і продовжити діяльність у формі акціонерного товариства, або змінити організаційно-правову форму шляхом перетворення в інше господарське товариство чи виробничий кооператив⁷.

Беручи за приклад Житомирську область, слід зазначити, що на фоні загальної вітчизняної тенденції регіон не виділяється високою активністю відкритих/закритих акціонерних товариств у приведенні своєї діяльності до вимог нового акціонерного законодавства. Так, за даними Житомирського територіального управління Комісії, станом на 1 березня 2011 р. лише 41 акціонерне товариство (публічних акціонерних товариств – 25, приватних акціонерних товариств – 16) з 574 акціонерних товариств Житомирської області привели свою діяльність у відповідність до вимог Закону шляхом зміни найменування з відкритого/закритого акціонерного товариства на публічне/приватне акціонерне товариство та приведення своїх статутів й інших внутрішніх положень до вимог Закону.

Така сама ситуація відбувається і з дематеріалізацією випуску акцій. Так, згідно з аналітичною інформацією Житомирського територіального управління Комісії станом на 1 березня 2011 р. лише 125 акціонерних товариств

---

⁵ *Єніч В.* Як правильно перетворити ЗАТ в ТОВ. Поради експерта / В. Єніч [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ubg.ua.

⁶ Держкомісія з цінних паперів очікує на пришвидшення корпоративної реформи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zaxid.net.

⁷ *Боченко П.* Порядок перетворення закритого акціонерного товариства в товариство з обмеженою відповідальністю / П. Боченко // Відомості Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2010. – № 28. – С. 7.

з 458, випуски акцій яких є зареєстрованими, здійснили процедуру переведення акцій документарної форми існування в бездокументарну⁸.

Більшість акціонерних товариств поставилися до нового Закону неоднозначно, до того ж, наближення терміну остаточного набрання чинності нормами закону (30.04.2011р.) посилює паніку серед багатьох акціонерних товариств, значна кількість яких намагається позбутися акціонерної форми, яка здається їм надто обтяжливою. До таких, очевидно, нелогічних кроків, пов'язаних як з високими правовими ризиками щодо самого процесу перетворення, так і з абсолютною непристосованістю, чи навіть небезпекою означених правових конструкцій для забезпечення прав та інтересів учасників, товариства спонукають окремі норми Закону, дотримання (виконання) яких неможливе або загрожує акціонерним товариствам швидким і неминучим банкрутством.

Враховуючи усі складнощі приведення діяльності акціонерних товариств у відповідність до вимог Закону та те, що акціонерні товариства, які були створені в пострадянському просторі, не влаштовують нові правила гри на ринку, нерідким явищем на сучасному фондовому ринку України є перетворення акціонерних товариств в інші організаційно-правові форми.

Відповідно до ст. 108 Цивільного кодексу України перетворенням юридичної особи є зміна її організаційно-правової форми. У разі перетворення до нової юридичної особи переходить усе майно, усі права та обов'язки попередньої юридичної особи⁹.

Статтею 45 Господарського кодексу України визначено, що підприємство в Україні здійснюється в будь-яких організаційно-правових формах, передбачених законом, на вибір підприємства¹⁰.

Автори навчального посібника "Акціонерне право" В. В. Луць, Р. В. Сивий та О. О. Яворська погоджуються із зазначеною нормою Господарського кодексу України та наголошують: "при перетворенні може відбуватися зміна форми власності, виду акціонерного товариства, перетворення в будь-яку іншу організаційно-правову форму"¹¹.

Отже, при виборі організаційно-правової форми акціонерне товариство повинно дотримуватися неписаного принципу "дозволено все те, що не заборонено законом"¹².

Практика показує, що акціонерні товариства на загальних зборах акціонерів найчастіше приймають рішення про реорганізацію шляхом перетворення в товариства з обмеженою відповідальністю.

Товариством з обмеженою відповідальністю законодавчо визначається товариство, що має статутний (складений) капітал, розподілений на частки,

⁸ Звіти Житомирського територіального управління Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за лютий 2010 р. та за лютий 2011 р.

⁹ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV.

¹⁰ Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV.

¹¹ Акціонерне право : навч. посіб. / В. В. Луць, Р. В. Сивий, О. О. Яворська. — К. : Ін Юре, 2004. — 256 с.

¹² Климчук О. Особливості перетворення акціонерних товариств / О. Климчук // Юридичний журнал. — 2006. — № 4.

розмір якого встановлюється статутними документами (ст. 140 Цивільного кодексу України).

Основними перевагами товариства з обмеженою відповідальністю перед акціонерними товариствами є:

- більш спрощений порядок проведення загальних зборів учасників і, як наслідок, більш оперативне прийняття ними рішень;
- відсутність додаткових витрат, пов'язаних з обслуговуванням випуску акцій, та проведення загальних зборів учасників;
- менший обсяг звітності, яку необхідно подавати органам державної влади¹³.

На думку В. Кравчука, товариство з обмеженою відповідальністю є найбільш наближеною формою до акціонерного товариства, в якій зберігаються найважливіші принципи організації акціонерного товариства:

- обмеження майнового ризику учасників розміром інвестицій;
- залежність корпоративного контролю від розміру частки;
- склад корпоративних прав¹⁴.

Суттєвою перевагою товариства з обмеженою відповідальністю є те, що при виході з товариства його учасники гарантовано отримають дійсну вартість своєї частки.

Проте проблемною стороною такої форми для акціонерних товариств, які бажають перейти в товариство з обмеженою відповідальністю, є законодавчо визначена обмежена кількість його учасників. Так, ст. 50 Закону України “Про господарські товариства” визначено, що максимальна кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю може досягати 10 осіб¹⁵.

Відповідно до роз'яснення Комісії № 6 “Щодо перетворення акціонерних товариств у товариства з обмеженою відповідальністю”, затвердженого рішенням Комісії від 21.05.2010 № 716 (далі – Роз'яснення № 6), у разі якщо кількість акціонерів акціонерного товариства, на дату прийняття рішення загальних зборів акціонерів якого про перетворення у товариство з обмеженою відповідальністю, перевищуватиме 10 осіб, таке рішення не зможе бути реалізоване, оскільки законодавством передбачене обмеження максимальної кількості учасників товариства з обмеженою відповідальністю¹⁶.

Слід зазначити, що перетворення в товариство з обмеженою відповідальністю є більш актуальним питанням для закритих акціонерних товариств

---

¹³ Боченко П. Порядок перетворення закритого акціонерного товариства в товариство з обмеженою відповідальністю / П. Боченко // Відомості Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2010. – № 28. – С. 7.

¹⁴ Кравчук В. Корпоративні варіанти. Перетворення акціонерного товариства: що робити? / В. Кравчук // Закон&Бізнес. – 2010. – № 3 (938).

¹⁵ Про господарські товариства : закон України від 19.09.1991 № 1576-ХІІ.

¹⁶ Щодо перетворення акціонерних товариств у товариство з обмеженою відповідальністю : роз'яснення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 21.05.2010 № 6, затверджене рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 21.05.2010 № 716.

у зв'язку з тим, що у більшості випадків вони мають відносно невелику кількість власників іменних цінних паперів порівняно з відкритими акціонерними товариствами.

Альтернативним шляхом вирішення проблеми великої кількості акціонерів, яка стримує дії акціонерного товариства щодо перетворення його в товариство з обмеженою відповідальністю у випадку неможливості їх зменшення, є прийняття акціонерним товариством рішення про перетворення в товариство з додатковою відповідальністю, кількість учасників якого законодавчо не обмежена.

Статтею 65 Закону України “Про господарські товариства” визначено, що товариством з додатковою відповідальністю є товариство, статутний (складений) капітал якого поділений на частки, визначені установчими документами. Учасники такого товариства відповідають за його боргами своїми внесками до статутного (складеного) капіталу, а при недостатності цих сум – додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника¹⁷.

Процедура перетворення регулюється Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законами України “Про акціонерні товариства”, “Про господарські товариства”, “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців”, “Про цінні папери та фондовий ринок” та іншими нормативно-правовими актами¹⁸.

Слід відмітити, що станом на поточну дату доволі значна кількість акціонерних товариств, переважно відкритих, знайшли вихід зі скрутного становища, зумовленого жорсткими нормами нового акціонерного законодавства, прийнявши рішення про перетворення в товариства з додатковою відповідальністю.

За даними Житомирського територіального управління Комісії станом на 1 березня 2011 р. зареєстровано 574 акціонерних товариств, з них відкритих – 296, закритих – 237, тоді як станом на 1 березня 2010 р. кількість акціонерних товариств становила 601, з яких 331 – відкрите акціонерне товариство, 270 – закритих акціонерних товариств¹⁹.

Крім того, за період 2010 – лютий 2011 р. Житомирським територіальним управлінням Комісії було скасовано реєстрацію випуску акцій 24 акціонерних товариств у зв'язку з їх реорганізацією в інші організаційно-правові форми²⁰.

Акціонерні товариства, кількість власників акцій яких не перевищує 10 осіб, обирають саме форму товариства з обмеженою відповідальністю, тому доцільно розглянути процедуру перетворення відкритого/закритого

---

¹⁷ Про господарські товариства : закон України від 19.09.1991 № 1576-ХІІ.

¹⁸ Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : закон України від 15.05.2003 № 755-IV; Про цінні папери та фондовий ринок : закон України від 23.02.2006 № 3480-IV.

¹⁹ Звіти Житомирського територіального управління Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за лютий 2010 р. та за лютий 2011 р.

²⁰ Там само.

акціонерного товариства в товариство з обмеженою відповідальністю детальніше.

1. Прийняття загальними зборами акціонерів рішення про перетворення акціонерного товариства шляхом реорганізації в товариство з обмеженою відповідальністю, зокрема порядок перетворення, порядок обміну акцій на частки у статутному капіталі, про призначення членів комісії з перетворення.

Порядок скликання загальних зборів акціонерів визначено нормами ст. 43 Закону України “Про господарські товариства”, а саме: “про проведення загальних зборів акціонерів держателі іменних акцій повідомляються персонально передбаченим статутом способом. Крім того, загальне повідомлення друкується в місцевій пресі за місцезнаходженням акціонерного товариства і в одному з офіційних друкованих видань Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України чи Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку із зазначенням часу і місця проведення зборів та порядку денного. Повідомлення повинно бути зроблено не менш як за 45 днів до скликання загальних зборів”.

2. Внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців запису про рішення загальних зборів акціонерів щодо припинення акціонерного товариства шляхом реорганізації в товариство з обмеженою відповідальністю.

3. Подання до Комісії заяви та пакета документів для зупинення обігу акцій акціонерного товариства.

Процедура зупинення обігу акцій у зв'язку з припиненням акціонерного товариства шляхом його реорганізації здійснюється у відповідності до Порядку скасування реєстрації випусків акцій та анулювання свідоцтв про реєстрацію випусків акцій, затвердженого рішенням Комісії від 30.12.98 № 222 (далі – Порядок № 222)²¹, а саме протягом семи робочих днів після прийняття рішення про реорганізацію товариства повинно подати до Комісії або територіального управління (залежно від того, хто здійснював реєстрацію випуску акцій) (далі – реєструвальний орган) такі документи:

- а) заяву про зупинення обігу акцій згідно з додатком 2 цього Порядку;
- б) рішення про реорганізацію і призначення комісії, що засвідчується головою комісії та печаткою товариства. У разі, якщо рішення про реорганізацію і призначення комісії прийнято загальними зборами акціонерів, до реєструвального органу також подається довідка, засвідчена підписами голови і секретаря зборів, голови комісії та печаткою товариства, яка має містити відомості про: загальну кількість акціонерів на дату проведення загальних зборів; кількість та відсоток голосів акціонерів, що беруть участь у загальних зборах; найменування емітента та його місцезнаходження; ідентифікаційний код юридичної особи; розмір статутного фонду; мету та предмет діяльності; розміщення раніше випущених в обіг цінних паперів (перелік і результати попередніх

---

²¹ Порядок скасування реєстрації випусків акцій та анулювання свідоцтв про реєстрацію випусків акцій, затверджений рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.12.1998 № 222.

випусків цінних паперів із зазначенням свідоцтв про реєстрацію випусків цінних паперів та органів, що видали відповідні свідоцтва / із зазначенням за кожним випуском кількості іменних акцій, простих та привілейованих акцій, процентних та безпроцентних облігацій, номінальної вартості та загальної суми випуску, форми випуску); кількість та відсоток голосів акціонерів, що приймають рішення про реорганізацію і призначення комісії; порядок голосування; відомості щодо реорганізації товариства (із зазначенням інформації про товариство, що реорганізовується, форму його реорганізації та інформації про товариства, що створюються під час реорганізації. Інформація про товариства, що створюються під час реорганізації, повинна включати дані про організаційно-правову форму, найменування, місцезнаходження товариств, розмір статутного фонду, кількість учасників); порядок та умови обміну акцій у статутному фонді акціонерного товариства, що реорганізовується, на частки у статутному фонді товариств, що створюються внаслідок реорганізації; строк оцінки та викупу акцій в акціонерів, які вимагають цього, у разі, якщо ці акціонери не голосували за прийняття загальними зборами рішення про реорганізацію і звернулися до товариства з письмовою заявою;

- в) довідку, засвідчену підписами та печаткою реєстратора про передачу йому реєстру власників іменних цінних паперів (при документарній формі) або депозитарію, з яким укладено договір про обслуговування випуску цінних паперів (при бездокументарній формі), із зазначенням ідентифікаційного коду юридичної особи та його місцезнаходження. Довідка також повинна містити дані про наявність державної частки у статутному фонді емітента на дату прийняття рішення про реорганізацію. У разі самостійного ведення реєстру емітентом надається копія ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів – діяльності щодо ведення власного реєстру власників іменних цінних паперів;
- г) копію опублікованого згідно з вимогами ст. 43 Закону України “Про господарські товариства” повідомлення про проведення загальних зборів акціонерів товариства, на яких прийнято рішення про реорганізацію, та довідку, яка засвідчує персональне повідомлення усіх акціонерів про проведення цих загальних зборів (згідно з порядком, установленим у статуті товариства), що засвідчені підписом та печаткою товариства.

Далі Уповноважена особа реєстрального органу видає розпорядження про зупинення обігу акцій протягом п'ятнадцяти робочих днів з дати надходження до реєстрального органу документів.

Реєстральний орган протягом трьох робочих днів з дати видання розпорядження про зупинення обігу акцій направляє його емітенту та реєстроутримувачу (при документарній формі випуску акцій) або депозитарію (при бездокументарній формі випуску акцій), який обслуговує акції цього емітента.

Реєстральний орган забезпечує опублікування інформації про зупинення обігу акцій в одному із своїх офіційних друкованих видань протягом

п'ятнадцяти календарних днів з дати видання розпорядження про зупинення обігу акцій.

Починаючи з дати опублікування інформації про зупинення обігу акцій в одному з офіційних друкованих видань реєстрального органу, забороняється здійснення цивільно-правових договорів з акціями, обіг яких зупинено.

4. Відповідно до Роз'яснення № 6 акціонерне товариство, що прийняло рішення про припинення шляхом його перетворення, зобов'язано здійснити обмін акцій на частки у статутному фонді товариств, що створюються в результаті перетворення, із збереженням розміру частки акціонера (учасника) в статутному капіталі товариства.

Таким чином, учасниками товариства з обмеженою відповідальністю можуть бути тільки акціонери товариства, що прийняло рішення про припинення шляхом перетворення (на дату прийняття такого рішення), та які обміняли належні їм акції на частки у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю, що створюється.

У разі, якщо акціонери не голосували за прийняття загальними зборами акціонерів рішення про реорганізацію та звернулися до товариства з письмовою заявою, акціонерне товариство зобов'язано здійснити оцінку та викуп акцій акціонерів, які вимагають цього, за ціною, що визначається за домовленістю сторін, але не нижчою за номінальну вартість.

5. Вжиття заходів щодо виявлення кредиторів акціонерного товариства та розгляд їх вимог.

6. Проведення загальних (установчих) зборів учасників товариства з обмеженою відповідальністю.

7. Складання передавального акту.

8. Скликання загальних зборів акціонерів для затвердження передавального акту.

9. Державна реєстрація товариства з обмеженою відповідальністю та державна реєстрація припинення акціонерного товариства.

10. Опублікування повідомлення про припинення акціонерного товариства шляхом перетворення в товариство з обмеженою відповідальністю.

11. На виконання вимог Порядку № 222 товариство протягом семи робочих днів з дня державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності — правонаступника товариства подає до реєстрального органу документи для скасування реєстрації випуску акцій та анулювання свідоцтва про реєстрацію випуску акцій, зокрема:

а) заяву про скасування реєстрації випусків акцій;

б) рішення загальних зборів акціонерів товариства про затвердження передавального акта або розподільчого балансу, що засвідчується підписом голови комісії та печаткою товариства;

в) звіт про наслідки обміну акцій у статутному фонді товариства, що реорганізовується, на письмові зобов'язання про видачу відповідної кількості часток товариств, що створюються внаслідок реорганізації, який повинен містити таку інформацію: фактичну дату початку і фактичну дату закінчення обміну; кількість акцій, на які видані письмові зобов'язання; кількість акцій, на які не були видані пись-

- мові зобов'язання, із зазначенням причин; кількість акцій, що були викуплені в акціонерів;
- г) статут або зміни до статуту всіх товариств, що беруть участь у реорганізації, чи нотаріально засвідчені копії цих документів;
  - г) передавальний акт або розподільчий баланс, що затверджені вищим органом товариства та засвідчені підписом і печаткою товариства;
  - д) довідку, засвідчену підписами та печаткою реєстратора про передачу йому реєстру власників іменних цінних паперів (при додатковому випуску акцій у документарній формі), або депозитарію, з яким укладено договір про обслуговування випуску цінних паперів (при бездокументарній формі), із зазначенням ідентифікаційного коду юридичної особи та його місцезнаходження;
  - е) копію опублікованого повідомлення про проведення загальних зборів акціонерів товариства, на яких прийнято рішення про затвердження передавального акта або розподільчого балансу, та довідку, яка засвідчує персональне повідомлення акціонерів про проведення цих загальних зборів, що засвідчуються підписом голови комісії та печаткою товариства;
  - є) копію повідомлення (оголошення) про реорганізацію акціонерного товариства, опублікованого в друкованих засобах масової інформації;
  - ж) копії свідоцтв про реєстрацію юридичних осіб – правонаступників акціонерного товариства;
  - з) оригінали свідоцтв про реєстрацію випуску акцій акціонерного товариства, що реорганізується.

Уповноважена особа реєстрального органу видає розпорядження про скасування реєстрації випуску акцій протягом п'ятнадцяти робочих днів з дати надходження до реєстрального органу документів.

Реєстральний орган забезпечує опублікування інформації про скасування реєстрації випуску акцій в одному зі своїх офіційних друкованих видань протягом п'ятнадцяти календарних днів з дати видання розпорядження про скасування реєстрації випуску акцій.

На підставі розпорядження про скасування реєстрації випуску акцій реєстральним органом вносяться відповідні зміни до загального реєстру випуску цінних паперів, а також здійснюється анулювання свідоцтв про реєстрацію випуску акцій.

12. Переоформлення усіх документів з податкової та інших фондів, заміна печатки та банківських рахунків, заміна свідоцтва на знаки для товарів і послуг тощо, а також переведення всіх працівників в нове товариство.

За підсумками роботи Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку у 2010 р., процес корпоративної реформи супроводжується динамікою зменшення кількості акціонерних товариств. Так, торік кількість відкритих акціонерних товариств зменшилася з 9,58 тис. до 9,18 тис., а закритих – з 20,33 тис. до 19,44 тис.²²

---

²² Підсумки роботи ДКЦПФР у 2010 році та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ssmc.gov.ua.

Отже, аналізуючи ситуацію, яка склалася на вітчизняному ринку цінних паперів щодо зменшення кількості акціонерних товариств шляхом їх реорганізації в інші організаційно-правові форми, можна зробити певні висновки.

Норми нового акціонерного законодавства відповідають європейським стандартам, яким, на жаль, не відповідає статут більшості акціонерних товариств в Україні, серед яких є й такі, що навіть не в змозі здійснити саму процедуру переходу на ці норми, не кажучи вже про діяльність за нормами Закону.

На мою думку, зменшення кількості “слабких” акціонерних товариств, які не можуть пристосуватися до європейських норм законодавства про цінні папери і якими є норми Закону України “Про акціонерні товариства”, є “природним відбором”, в якому виживають найсильніші.

Крім того, вважаю, що основною метою акціонерної реформи є “відсіювання” акціонерних товариств, які не можуть подолати бар’єр нового акціонерного законодавства, з метою залишити на вітчизняному фондовому ринку тільки таких учасників, які б відповідали нормам Закону, а отже, європейським вимогам.

Викладені етапи зміни організаційно-правової форми з акціонерного товариства в товариство з обмеженою відповідальністю показали, що процедура переходу є досить складною і тривалою та потребує значних витрат для товариства.

Враховуючи масштаби реорганізації акціонерних товариств в інші організаційно-правові форми, яка відбувається внаслідок акціонерної реформи в Україні, та поширення цієї тенденції, на законодавчому рівні необхідно вжити заходи для спрощення процедури перетворення акціонерних товариств в інші організаційно-правові форми шляхом внесення змін до нормативно-правових актів, які регулюють цей процес.

Комісія як державний регулятор фондового ринку України бере безпосередню участь у процесі зменшення кількості вітчизняних акціонерних товариств та ставить перед собою пріоритетні завдання, передбачені Програмою розвитку фондового ринку України на 2011–2015 роки, зокрема здійснення та удосконалення корпоративної реформи, прийняття змін до Закону “Про акціонерні товариства” на основі практики його реалізації.